

CUVÂNT-ÎNAINTE

Lucrarea de față este urmarea cursurilor noastre de drepturi reale publicate în edițiile din anii 2000, 2003 și 2005. De aceea, filiația ei în raport cu acestea este vizibilă. Dar pentru a răspunde aspirației sale de a se constitui într-un tratat elementar, cercetările noastre au fost aprofundate și amplificate, fără însă ca acest demers să fie în detrimentul simplității. Prin această manieră de tratare am păstrat, credem, accesibilitatea manualelor de odinioară, urmărind esențialul; am evitat deci concepția scrierilor juridice abundente care așează pe prim plan ca și criteriu al autorității științifice criteriul cantitativ. De aceea, lucrarea păstrează și un accentuat caracter pedagogic. De altă parte, un loc privilegiat în tratarea instituțiilor îl ocupă soluțiile jurisprudențiale, inclusiv jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și raportarea la Proiectul noului Cod civil. Ne-am străduit pe parcursul lucrării să facem mai mult decât un comentariu al comentariilor, un comentariu al textelor.

Drepturile reale principale constituie o „ramură” fundamentală a dreptului civil, iar înțelegerea noțiunilor cu care operează este indispensabilă pentru studiul contractelor speciale, al obligațiilor, succesiunilor, dreptului comercial și chiar al dreptului familiei. Materia drepturilor reale este, fără îndoială, complexă și cu o arie largă de aplicare practică; ea este însă de o frumusețe și fascinație aparte în peisajul dreptului.

Există mai multe moduri de abordare și sistematizare a acestei materii. Conform concepției tradiționale, la care ne-am oprit, lucrarea tratează pe rând: patrimoniul, considerații generale privind drepturile patrimoniale, bunurile și clasificarea lor, dreptul de proprietate, posesia, apărarea dreptului de proprietate și a celorlalte drepturi reale, dezmembrămintele dreptului de proprietate, modurile de dobândire a dreptului de proprietate și publicitatea imobiliară.

Fără îndoială, este dificil să se prezinte în cadrul unui singur volum problematica drepturilor reale principale; de aceea, întreprinderea noastră poate

este temerară. Cu toate acestea, lucrarea înfățișează analiza și sinteza regimului juridic al bunurilor nu numai dintr-o perspectivă juridică, ci și dintr-una istorică, filozofică, sociologică și uneori teologică. Am încercat astfel explicarea unor noțiuni și în afara sferei dreptului, anume pentru a afla „misterul” acestei relații subtile care există între om și lucru.

În finalul acestor scurte preliminarii, o precizare se impune: această lucrare nu ar fi existat fără tratatele clasice sau contemporane ale marilor civiliști și, deopotrivă, ale profesorilor noștri față de care nutrim profunde sentimente de recunoștință și admirație.

Sibiu, aprilie 2008

**Ovidiu Ungureanu
Cornelia Munteanu**

CUPRINS

Capitolul I. Patrimoniul	1
§1. Noțiunea juridică de patrimoniu	1
§2. Elementele patrimoniului	5
§3. Caracterele juridice ale patrimoniului	8
1. Patrimoniul este o universalitate juridică.....	8
2. Unicitatea patrimoniului	9
3. Inalienabilitatea patrimoniului	10
4. Divizibilitatea patrimoniului	11
§4. Funcțiile patrimoniului.....	14
1. Patrimoniul și dreptul de gaj general al creditorilor chirografari	14
2. Subrogația reală cu titlu universal	15
3. Transmisiunea universală și cu titlu universal.....	18
§5. Teorii cu privire la patrimoniu.....	19
1. Teoria personalistă a patrimoniului sau teoria clasică (fondatori Aubry și Rau).....	19
2. Teoria patrimoniului de afecțiune sau teoria obiectivă.....	20
Capitolul II. Considerații generale privind drepturile patrimoniale	22
§1. Drepturile reale. Definiție.....	22
§2. Teorii juridice privind distincția dintre drepturile reale și obligații	24
§3. Clasificarea drepturilor reale	32
§4. Drepturile de creanță (sau personale).....	35
§5. Comparație între drepturile reale și drepturile de creanță.....	36
§6. Categoriile juridice intermediare.....	43
Capitolul III. Noțiunea de bun. Clasificarea bunurilor	48
§1. Noțiunea de bun. Considerații filozofice și sociologice. Definiție	48
§2. Scurt istoric	74
§3. Distincția între bunurile mobile și bunurile imobile	78
1. Definiție	78
2. Interesul practic al acestei distincții.....	79
3. Criteriile clasificării	82
§4. Distincții secundare.....	91
1. Bunuri consumptibile și bunuri neconsumptibile	91

2. Bunuri fungibile și bunuri nefungibile	93
§5. Gruparea bunurilor.....	96
1. Noțiuni	96
2. Raporturi juridice între bunuri.....	98
3. Universalitățile	105
Capitolul IV. Dreptul de proprietate	107
§1. Considerații generale.....	107
§2. Noțiuni. Terminologie	108
§3. Profil istoric	110
1. Proprietatea asupra pământului la civilizațiile primitive.....	110
2. Proprietatea asupra pământului în Antichitatea neromană. Proprietatea colectivă, proprietatea familială și proprietatea individuală	111
3. Dreptul roman.....	115
4. Proprietatea în Evul Mediu	119
5. Vechiul drept românesc	121
6. Dreptul francez	125
7. Sistemul <i>common law</i>	127
8. Dreptul de proprietate în Codul civil și în Constituții	133
9. Influența Convenției europene a drepturilor omului asupra dreptului de proprietate.....	135
A. Jurisprudența Curții Europene în domeniul drepturilor reale.....	135
B. Noțiunea de „bun” în jurisprudența europeană.....	136
C. Impactul Convenției europene asupra dreptului intern în ceea ce privește dreptul de proprietate.....	139
§4. Fundamentele proprietății private.....	142
1. Idei filozofice	143
2. Controverse juridice	145
3. Dezbateri sociologice.....	147
4. Perspective economice.....	150
5. Considerații teologice.....	152
§5. Definiție	155
§6. Caracterele juridice ale dreptului de proprietate	160
1. Dreptul de proprietate este un drept absolut	160
2. Dreptul de proprietate este un drept exclusiv	162
3. Dreptul de proprietate este un drept perpetuu.....	164
§7. Analiza atributelor dreptului de proprietate.....	166
1. <i>Jus utendi</i>	166
2. <i>Jus fruendi</i>	168
3. <i>Jus abutendi</i>	168
§8. Delimitarea materială a proprietății.....	178

1. Delimitarea suprafeței	179
2. Suprasolul	181
3. Subsolul	182
4. Proprietatea apelor	184
§9. Limitări ale dreptului de proprietate	186
1. Considerații generale.....	186
2. Limitări care privesc exercițiul atributului de dispoziție juridică.....	192
3. Limitări ale dreptului de proprietate izvorâte din raporturile de vecinătate.....	197
A. Raporturi de vecinătate cu caracter de drepturi reale.....	197
B. Raporturi de vecinătate care constituie sarcini reale	198
C. Raporturi de vecinătate rezultate din contractele încheiate între proprietarii vecini.....	199
D. Raporturi factice de vecinătate	199
E. Abuzul de drept și inconveniente anormale în raporturile de vecinătate.....	201
4. Limitări ale folosinței unor bunuri în situații speciale. Rechiziția unor bunuri.....	217
5. Limitări ale dreptului de proprietate privind folosința subsolului	218
6. Exproprierea pentru cauză de utilitate publică	218
7. Limitările de drept public	228
§10. Formele dreptului de proprietate	229
§11. Dreptul de proprietate publică	231
1. Considerații generale.....	231
2. Definiție. Reglementare.....	232
3. Sediul materiei	233
4. Subiecții (titularii) dreptului de proprietate publică	234
5. Obiectul dreptului de proprietate publică	235
6. Caracterele juridice ale dreptului de proprietate publică.....	239
7. Exercițarea dreptului de proprietate publică.....	242
A. Dreptul de administrare a bunurilor din proprietatea publică	243
B. A doua modalitate de exercitare a dreptului de proprietate publică este – așa cum am arătat – <i>concesionarea</i>	246
C. Închirierea.....	249
D. Dreptul real de folosință asupra unor bunuri din domeniul public	249
8. Dobândirea dreptului de proprietate publică	251
§12. Dreptul de proprietate privată (proprietatea privată).....	255
1. Definiție. Reglementare.....	255
2. Sediul materiei	256

3. Subiectele dreptului de proprietate privată.....	256
4. Caracterele juridice ale dreptului de proprietate privată.....	257
5. Obiectul dreptului de proprietate privată	258
6. Statul și unitățile administrativ-teritoriale (domeniul privat).....	258
A. Obiectul domeniului privat.....	258
B. Constituirea domeniului privat.....	260
C. Regimul juridic al domeniului privat.....	260
§13. Regimul juridic al terenurilor.....	263
1. Considerații generale.....	263
2. Circulația terenurilor potrivit Legii nr. 54/1998 (în prezent abrogată).....	264
A. Principiul liberei circulații juridice a terenurilor	265
B. Principiul potrivit căruia înscrisul autentic este o condiție de validitate a înstrăinării terenurilor	267
C. Principiul potrivit căruia înstrăinarea terenurilor prin vânzare se va face cu respectarea dreptului de preemțiune	268
3. Regimul folosinței terenurilor agricole și a celor silvice	278
4. Restituirea terenurilor în baza Legii nr. 18/1991	282
§14. Circulația juridică a construcțiilor	283
1. Considerații generale.....	283
§15. Modalitățile dreptului de proprietate	290
1. Preliminarii.....	290
2. Proprietatea rezolubilă (sau condițională)	292
3. Proprietatea anulabilă	296
4. Proprietatea inalienabilă.....	296
5. Proprietatea afectată unui scop	298
6. Proprietatea afectată în garanție	298
7. Problema fiduciei	299
8. Proprietatea comună	301
A. Proprietatea comună pe cote-părți	301
a) <i>Proprietatea comună pe cote-părți obișnuită sau temporară</i>	302
b) <i>Coproprietatea forțată și perpetuă</i>	315
1. Zidul comun.....	318
2. Șanțul comun	323
3. Gardul comun	323
c) <i>Coproprietatea forțată asupra părților comune din clădirile cu mai multe apartamente ori spații cu altă destinație</i>	324
1. Preliminarii. Sediul materiei	324
2. Obiectul și structura coproprietății	326

3. Natura juridică a coproprietății.....	328
4. Asociația de proprietari. Înființare	330
5. Drepturile și obligațiile proprietarilor	334
6. Organizarea și funcționarea asociației de proprietari.....	343
7. Administrarea în asociația de proprietari	348
8. Încetarea coproprietății forțate.....	349
9. Comparație între proprietatea comună pe cote-părți obișnuită și coproprietatea forțată și perpetuă.....	350
B. Proprietatea comună în devălmășie	353
C. Proprietatea periodică (partajabilă în timp)	360
§16. Proprietatea aparentă	364
Capitolul V. Posesia	371
§1. Considerații generale.....	371
§2. Noțiune și definiție.....	374
§3. Scurt istoric	376
§4. Natura juridică a posesiei.....	377
§5. Caracterele posesiei.....	378
§6. Domeniul posesiei.....	379
§7. Elementele posesiei	379
§8. Posesia și detenția precară.....	385
§9. Posesia și proprietatea aparentă	389
§10. Dobândirea și pierderea posesiei	389
§11. Dovada posesiei	390
§12. Calitățile și viciile posesiei	392
1. Discontinuitatea posesiei.....	393
2. Violența.....	394
3. Clandestinitatea.....	395
4. Echivocul	396
§13. Intervertirea precarității	398
§14. Efectele posesiei	399
1. Posesia creează o prezumție de proprietate în persoana posesorului	400
2. Posesorul de bună-credință dobândește în proprietate fructele bunului asupra căruia exercită posesia.....	401
3. Apărarea posesiei prin acțiunile posesorii	405
§15. Posesia în dreptul german, în dreptul elvețian și în dreptul englez	411
1. Posesia în dreptul german	411
2. Posesia în dreptul elvețian.....	412
3. Posesia în dreptul englez.....	416

Capitolul VI. Apărarea dreptului de proprietate și a celorlalte drepturi reale.....	422
§1. Considerații preliminare.....	422
§2. Acțiunea în grănițuire, acțiunea negatorie, acțiunea confesorie	423
§3. Acțiunea în revendicare	426
1. Noțiune, definiție.....	426
2. Caracterele acțiunii în revendicare.....	431
3. Categoriile de acțiuni în revendicare.....	432
§4. Revendicarea bunurilor imobile	432
1. Prima problemă: proba dreptului de proprietate	432
2. A doua problemă: acțiunea în revendicare este, în principiu, imprescriptibilă	440
§5. Revendicarea imobilelor preluate abuziv de către stat sau alte persoane juridice în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.....	443
§6. Revendicarea bunurilor mobile	453
1. Maxima „în materie de mobile posesia valorează titlul” – „ <i>en fait de meubles la possession vaut titre</i> ”	453
2. Fundamentul juridic al regulii cuprinse în art. 1909 C. civ.	454
3. Regula prevăzută de art. 1909 C. civ.	456
4. Condițiile de invocabilitate a art. 1909 C. civ.	457
5. Regula instituită de art. 1909 alin. (1) C. civ. este inaplicabilă în cazul bunurilor pierdute sau furate.....	459
6. Reguli derogatorii prevăzute de art. 1910 C. civ.	460
§7. Efectele acțiunii în revendicare.....	460
§8. Revendicarea bunurilor proprietate publică	463
Capitolul VII. Dezmembrămintele dreptului de proprietate	466
§1. Considerații generale.....	466
§2. Uzufructul	468
1. Definiție	468
2. Scurt istoric	469
3. Caracterele juridice ale uzufructului	470
4. Inconveniente ale uzufructului.....	473
5. Uzufructul și proprietatea.....	475
6. Uzufructul și închirierea.....	476
7. Natura juridică a uzufructului	477
8. Obiectul dreptului de uzufruct.....	479
9. Constituirea dreptului de uzufruct.....	484
10. Modalitățile uzufructului.....	486

11. Drepturile și obligațiile uzufructuarului.....	489
A. Drepturile uzufructuarului cu privire la dreptul său de uzufruct	489
B. Drepturile uzufructuarului asupra lucrului	492
12. Obligațiile uzufructuarului	497
A. Obligațiile uzufructuarului în momentul intrării în folosița bunului sau bunurilor.....	497
B. Obligațiile uzufructuarului pe durata uzufructului	498
C. Obligațiile uzufructuarului la încetarea uzufructului.....	503
13. Drepturile și obligațiile nudului proprietar	503
A. Drepturile nudului proprietar asupra dreptului său	504
B. Drepturile nudului proprietar asupra lucrului.....	504
C. Obligațiile nudului proprietar	505
14. Stingerea uzufructului	509
A. Cauze specifice.....	509
B. Cauze accidentale.....	512
1. Cauze care țin de uzufructuar.....	512
2. Cauze care țin de bunul grevat de uzufruct	516
3. Cauze care țin de constituirea uzufructului	518
15. Evaluarea dreptului de uzufruct și a celorlalte dezmembrăminte	520
16. Lichidarea uzufructului	521
§3. Dreptul de uz și de abitație	523
§4. Dreptul de servitute	525
1. Considerații generale.....	525
2. Sediul materiei	526
3. Scurt istoric	527
4. Caracterele juridice ale dreptului de servitute	529
5. Utilitatea servituților	534
6. Natura juridică a servituților.....	535
7. Distincția dintre servitute, pe de o parte, și uzufruct, obligații și obligații <i>propter rem</i> , de altă parte	540
8. Clasificarea servituților	542
A. Servituțiile naturale	546
B. Servituțiile legale.....	549
C. Servituțiile stabilite prin <i>facta omulii</i>	556
9. Modurile de constituire a servituților stabilite prin <i>facta omulii</i>	557
10. Exercițarea servituților.....	562
11. Accesoriile servituții	563
12. Drepturile și obligațiile proprietarului fondului dominant.....	564
13. Drepturile și obligațiile proprietarului fondului aservit.....	565
14. Stingerea servituților.....	566

15. Servituți administrative.....	569
A. Definiție.....	569
B. Obiectul servituților administrative	570
C. Natura juridică a servituților administrative	571
D. Caracterele și regimul juridic al servituților de utilitate publică.....	573
§5. Dreptul de superficie.....	576
1. Definiție	576
2. Scurt istoric	580
3. Caracterele juridice ale dreptului de superficie	581
4. Natura juridică a dreptului de superficie.....	583
5. Constituirea dreptului de superficie.....	587
6. Exercițarea dreptului de superficie	591
7. Stingerea dreptului de superficie	592
§6. Drepturile reale de folosință.....	594

Capitolul VIII. Modurile de dobândire a dreptului de proprietate

și a celorlalte drepturi reale	598
§1. Noțiuni introductive.....	598
§2. Clasificarea modurilor de dobândire a drepturilor reale	600
§3. Convenția sau contractul ca mod de dobândire a dreptului de proprietate și a celorlalte drepturi reale.....	602
§4. Accesiunea sau incorporațiunea.....	608
1. Accesiunea imobiliară naturală.....	609
2. Accesiunea imobiliară artificială	614
A. Accesiunea construcțiilor, plantațiilor sau altor lucrări făcute de un proprietar pe terenul său cu materialele proprietatea altei persoane (art. 493 C. civ.)	615
B. Accesiunea construcțiilor, plantațiilor sau altor lucrări făcute de o persoană cu materialele sale pe un teren aflat în proprietatea altuia (art. 494 C. civ.)	617
3. Accesiunea mobilă.....	629
§5. Tradițiunea	631
§6. Ocupațiunea	632
1. Definiție	632
2. Ocupațiunea și <i>res nullius</i>	633
3. Ocupațiunea și bunurile părăsite (<i>res derelictae</i>).....	637
4. Comoara sau tezaurul (juridic, termenii sunt sinonimi)	638
§7. Hotărârea judecătorească.....	643
§8. Uzucapiunea (prescripția achizitivă)	643
1. Noțiune și justificare	643
2. Domeniul de aplicare a uzucapiunii	645

3. Sediul materiei	645
4. Uzucapiunea în sistemul Codului civil.....	646
A. Posesia să se întemeieze pe un just titlu.....	648
B. Posesia trebuie să fie de bună-credință	651
5. Calculul termenului de prescripție	653
6. Întreruperea și suspendarea cursului uzucapiunii.....	653
7. Joncțiunea posesiilor	654
8. Efectele uzucapiunii	656
9. Uzucapiunea în sistemul vechilor cărți funciare	657
10. Uzucapiunea în sistemul noilor cărți funciare.....	660
Capitolul IX. Publicitatea imobiliară.....	662
§1. Considerații generale.....	662
§2. Scurt istoric	664
§3. Sistemul registrelor de transcripțiuni și înscripțiuni.....	665
§4. Sistemul cărților funciare.....	666
§5. Acțiunile de carte funciară	671
1. Acțiunea în prestație tabulară.....	671
2. Acțiunea în rectificarea înscrierilor în cartea funciară	674
§6. Noile cărți funciare.....	677
1. Generalități	677
2. Scurtă privire istorică asupra primelor începuturi ale cadastrului	679
3. Registrul cadastral de publicitate imobiliară.....	680
4. Cărțile funciare.....	681
5. Imobilul.....	682
6. Principiile noilor cărți funciare.....	683
7. Înscrierile în cartea funciară	689
8. Efectele înscrierii în cartea funciară.....	694
Bibliografie uzuală.....	695
Index.....	697